

Analyse af Ole Sarvigs digt "Frostsalm for to eller tre"
Af Kasper Støvring, 1.5.2020, www.kulturkritik.dk

Dåb og advent i Ole Sarvigs Frostsalm

Hvordan skriver man på modernistiske vilkår digte om kristendommen, om advent og dåb? En af de bedste digtere herhjemme, der har forsøgt, er Ole Sarvig. Hans digt "Frostsalm for to eller tre", fra samlingen *Menneske* (1948), er emnet i det følgende.

Det første, vi bemærker, er, at digtets titel henviser til Kristi ord: "Hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt iblandt dem" (Matthæus 18, 20). Eftersom Sarvig anvender disse Kristusord i et digt, får det os til at tænke, at hvor digter og læser er samlet, er Kristus. Men digtet rummer, skal vi se, en tvivl herom. For om Kristus virkelig er til stede, dét er netop spørgsmålet og sagen.

Uvisheden kommer jo allerede på sin vis af, at der er tale om en "frostsalm" og om et digt. En salme er en hyldest til Gud og Hans værk og rummer et kristent budskab eller lovprisning. En salme inddrager menigheden, hvilket som regel sker i kirken, i Guds hus, men det er ikke helt tilfældet hos Sarvig, der jo netop udgiver en *digtsamling*. Frosten i titlen udtrykker ikke bare det elementære, at salmen omhandler vintertiden, men er også symbolsk udtryk for en sjælelig nød, der har at gøre med tvivl og uvished. Deri digtets tvetydighed.

Utroligheds frø,
hvis lov var at dale til jorden og død
og gemmes en tid,
da frosten er haardest, og jorden er hvid.

I billeders hær!
saa mange der faldt over have og skær.
De sover vel nu,
de blændes af vandet og sover endnu.

Her er der kun sne
og dræbende kulde og frysende vé
og rædselens raab
i dagenes skygger, som vogter vor daab.

- - -

I sjælenes aar
har vinteren dybest en kerne af vaar.
Og er du vor gud,
da skyder vi blade, da springer vi ud.

Da er du i os.
Da er vi din vintervej dybt gennem os
lig sommerens dag,

som døber i smerte og lader den bag.

Det andet, der ud over titlens allusion springer i øjnene, eller øret, er digtets rytme, der er hentet fra salmer af Grundtvig og Kingo, som jeg har skrevet om her.

<http://kulturkamp.blogs.berlingske.dk/2014/08/22/kingo-og-grundtvig-mellem-himmel-og-jord/>

Som Grundtvig mimedede Kingo, således mimer Sarvig Grundtvigs ”De Levendes Land”, metrisk, men også tematisk. Begge digte, begge salmer, er bestemt af modsætningen mellem liv og død, mellem det jordiske og det paradisiske, mellem dåb og genfødsel – en modsætning som Kingo gjorde absolut, men som Grundtvig slog bro over. Med versene fra strofe ni i ”De Levendes Land”:

”O, Vidunder-Tro,
Som slaaer over Dybet den hvælvede Bro,
Der Iis-Gangen trodser i buldrende Strand,
Fra Dødninge-Hjem til de Levendes Land [...]”

Det tredje, man umiddelbart lægger mærke til i Sarvigs digt, er den klare typografiske opdeling mellem de tre første strofer og de to sidste strofer. Undersøger man digtet ud fra denne opdeling, ser man, at de tre første strofer omhandler vinteren, imens de to sidste omhandler foråret og sommeren. Selve den tidsmæssige opdeling er simpelthen digtets grundlæggende struktur.

Umiddelbart falder den første del af digtet inden for det, der foregår på et bestemt sted, lige her, og på et bestemt tidspunkt, lige nu (om end de også omhandler fortiden), imens anden del af salmen udtrykker det, der muligvis kan komme. Men den dybereliggende dikotomi består mellem på den ene side en kriseramnt nutid og på den anden side en mulig, forløsende fremtid.

Denne forståelse for digtets tidsmæssige struktur leder til den centrale problematik i digtet, der angår forholdet mellem tro og tvivl og herigennem selve den bærende modsætning mellem den lovmæssigt bestemte natur og menneskets eksistens som åndeligt mulighedsvæsen. Eller med andre ord: Er der en lov, der gør sig gældende for menneskelivet på samme måde, som naturloven gør sig gældende for naturen, så at også mennesket, som naturen – frøet – på mirakuløs måde vil skyde blade og springe ud (jf. strofe fire)?

Før der kan svares på det, må vi se på den ambivalens, der kommer til udtryk på flere planer. Vinteren dræber med kulde, men sneen beskytter også sædekornet, der omtales i strofe et, ligesom den hvide sne står for uskyldighed – i dåben vaskes mennesket rent for synd. Der tales om, at utrolighedens frø, eller miraklets frø, skal ”gemmes” en tid, dvs. ligge beskyttet i jorden for siden at spire eller blomstre.

Det er en positiv lovmæssighed, der understreges i form af en sikker viden om, at det faktisk forholder sig sådan, og som kommer til udtryk i en glose som ”dale” – i modsætning til strofe to, der mere negativt udtrykker tvivl og taler om billederne, der ”faldt” (klangligt er det også en hård glose, i modsætning til ”dale”, der er en blød glose). De billeder, der omtales, er Kristi ord, om hvilke det hos Matthæus kapitel 13 – Sarvigs digt alluderer til lignelsen om sædemanden – hed, at nogle faldt på stengrund (jf. ”skær”) og nogle i god jord (jf. ”haver”), dvs. i menneskers hjerter, hvor de siden ville spire frugtbar.

At billederne – ordene – sover, betyder, at de vil vågne, dvs. spire i hjerterne ("det, som blev sået i den gode jord, det er ham, der hører ordet og fatter det og så bærer frugt", hedder det hos Matthæus), *hvis* og såfremt de har ligget beskyttet i den gode jord; gemmes de, og "dør" frøet, vil genfødselens mirakel – muligvis – ske. Jf. ordene fra Johannes-evangeliet: Hvis hvedekornet ikke falder til jorden og dør, bliver det kun dette ene, men hvis det dør og forvandles i sin form bærer det megen frugt (hvedekornet der dør, begravnes og genopstår, er naturligvis også et billede på, en profeti om, Kristi opstandelse).

Sarvigs digt udtrykker en viden om naturens kredsløb, forløbet fra frø til plante, men udtrykker også en tvivl om denne lovs gyldighed for mennesket. Strofe fire og fem kommenterer de tre første strofer, for så vidt som der her sker en metaforisk sammenføjning af den lov, der gælder for naturen og for mennesket, men i det sidste tilfælde kun som potentialitet, for stroferne rummer en tvivl om genfødselens fremtidige realitet. Dåbspagten er betinget, og deri består virkningen af digtets brug af det betingede udtryk "da" i de to sidste strofer.

Digtet er umådeligt rigt på potentialitet. Det kan man aflæse af digtets verber. De centrale verber er "sover", "blændes" og "vogter", thi den, der sover, skal siden vågne; den, der er blændet, skal siden se; og den, der våges beskyttende over, skal siden gøres fri, når tiden er moden – i tidens fylde. Men grundlæggende kan man aldrig opnå sikker viden herom, frelsen er et trosanliggende. Digtets ambivalens understreger denne moderne kristentro – om menneskets kerne vil springe ud som en frugtbar plante afhænger af et positivt bekræftende svar på tvivlen: Er du vor gud?

I en række andre digte som "Drømmekærne" fra *Grønne digte* (1943) og "Kristus i kornet" fra *Jeghuset* (1944) sammenkæder Ole Sarvig også på metaforisk vis natur og menneske, også her digtes der om kornet, kernen og vækstkimet, men den isprængte tvivl gør panteismen, der opfatter naturen som guddommelig, til en umulig holdning.

I "Frostsalmen for to eller tre" rummes både håbet om forvandling og frygten for fortabelse i verberne sover, blændes og vogter, og således radikaliserer salmen Grundtvigs poler mellem destruktion og skabelse, mellem undergang og genfødsel. Til grund ligger dog en esoterisk kristendoms-længsel og en adventsforestilling, som optog flere andre digtere i og omkring det Heretica-miljø, som Sarvig om ikke var en del af, så dog beslægtet med. Ole Sarvig har om længsel og venten udtalt følgende til Iben Holk i dennes antologi *Tidstegn*:

"Jeg må vente på miraklet. Og der sker også mirakler for mig, på den ene og på den anden måde. Der blev skrevet i min salmebog dengang, da jeg endnu stod i folkekirken og var barn, der blev konfirmeret, i en tid, da jeg havde haft en religiøs vækkelse, - der blev skrevet: 'Søg først Guds rige. Så skal alle andre ting gives dig i tilgift.' Men den største gåde for menneskelivet er, hvad dette Rige er. Jeg mener at have skimtet en flig af Riget i bevidsthedens erkendelse af sig selv og bevægelse ind mod og ind i andre imod bevidsthedspunktet, på deres vilkår."

Kristusordene er i den forstand faldet i god jord. Nu kan man kun vente på, at de vil spire i hjertet og bære frugt.